

1. POLAZIŠTA

Polazišta, temeljna načela i principe uređenja prostora, koji trebaju biti osnova izrade dokumenata prostornog uređenja sustavno navode *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske* (Sabor RH, prosinac 1997) i *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske (NN 50/99)* kao krovni dokumenti prostornog uređenja Republike Hrvatske.

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA GRADA U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. TEMELJNI PODACI O STANJU U PROSTORU

Današnje upravno-teritorijalno ustrojstvo Republike Hrvatske uređeno je *Ustavom Republike Hrvatske*, i među ostalim zakonima, *Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj* (NN br. 90/92., 29/94. i 10/97.).

Ovim Zakonom prostor nekadašnje općine Kutina podijeljen je na tri nove jedinice lokalne samouprave: Grad Kutinu te Općine Popovaču i Veliku Ludinu.

Grad Kutina prostire se na 294,34 km², a prema popisu stanovništva 1991. godine imao je 24829¹ stanovnika, koji su živjeli u statistički promatrano 23 naselja. Središnje naselje Grada, naselje Kutina imalo je tada 14992 stanovnika, a srednje naselje Grada 1080 stanovnika. Srednje naselje **bez** središnjeg naselja Kutine brojilo je svega (!) 447 stanovnika, a što ukazuje na dominaciju naselja Kutine u prostoru Grada. Proizlazi da je gustoća stanovništva Grada 1991. godine iznosila dosta visokih 84 st/km². Naselje Kutina, središnje naselje Grada kao jedinice lokalne samouprave, prostore se na 3,78 km² **izgrađenog građevnog područja** i ima gustoću naseljenosti od čak 3966 st/km².

Istovremeno, Sisačko-moslavačka županija u kojoj je smješten Grad Kutina ima 4463,1 km² površine, a prema popisu stanovništva 1991. godine imala je 251078 stanovnika, i 453 naselja. Gustoća naseljenosti iznosila je 56,26 st/km², što je znatno ispod republičkog prosjeka koji je iznosio 84,4 st/km².

Proizlazi da Grad Kutina u Županiji sudjeluje sa 6,6% u površini županije, 9,2% u broju stanovnika županije, a u broju naselja participira s 5,1%. Što je sve vidljivo iz tablice 1.

Grad Kutina jedan je od 6 Gradova Sisačko-moslavačke županije.

TABLICA 1
 OSNOVNI PODACI O STANJU U PROSTORU

ŽUPANIJA SISAČKO- MOSLAVAČKA	POVRŠINA		STANOVNICI				STANOVI				DOMAĆINSTVA		GUSTOĆA NASELJENOSTI
			POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 1981.		POPIS 1991.		POPIS 1981	POPIS 1991	
	Km2	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	Broj	
ŽUPANIJA ukupno	4463,1	100,0	255292	100,0	251078	100,0	74396	100,0	80909	100,0	77676	89522	56,3
Gradovi ukupno	2017,7	45,2	162623	64,0	166660	66,4	47249	61,8	53754	65,7	50021	56609	82,6
Gradovi pojedinačno													
Općine ukupno	2445,4	54,8	92669	36,0	84672	33,6	27147	38,2	27155	34,3	27655	32913	34,6
Grad KUTINA	296,0	6,6	23202	9,2	24829	9,9	6968	9,4	8055	10,0	7235	8797	83,9

Izvor: PP SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE I Državni zavod za statistiku, Zagreb.

¹ Publikacije Državnog zavoda za statistiku, Zagreb

Uspoređujući kretanje broja stanovnika uočavamo da stanovništvo Županije u razdoblju 91/81 (indeks 0,99) i u razdoblju 97/91 (indeks 0,96) konstantno lagano opada. U istim periodima lagano raste broj stanovnika Grada. U razdoblju 91/81 indeks 1,07, a u razdoblju 97/91 indeks je iznosio 1,04.

Sisačko-moslavačku županiju sačinjava 19 jedinica lokalne samouprave, odnosno Gradova/Općina. Prosječna površina jedinica lokalne samouprave iznosi 234,9 km². To govori o relativno velikoj površini jedinica. Najveće su Glina (544 km²) i Dvor (504 km²). Županija spada u red rjeđe naseljenih krajeva Hrvatske. Podaci o *gustoći stanovništva* po pojedinim jedinicama lokalne samouprave to izrazito potvrđuju. Najveću gustoću ima Grad Sisak sa 145 st/km². Grad Kutina zauzima četvrto mjesto sa 84 st/km² što odgovara državnom prosjeku.

1.1.1.1. Geoprometni položaj

Geoprometni položaj Grada vrlo je povoljan budući je smješten u prostoru Središnje Hrvatske u neposrednoj blizini državnog središta Zagreba na približno devedeset kilometara udaljenosti. Prostorom grada Kutine prolaze glavni prometni pravci, cestovni i željeznički, koji su ne samo od državnog, već i od međunarodnog značenja. Osim navedenog, Gradom prolaze i glavni infrastrukturni koridori i infrastrukturne instalacije koje povezuju središnji s istočnim dijelom Države.

Kutina je starije naselje u podnožju Moslavačke gore na pruži Novska-Zagreb. Njezin nagli poslijeratni industrijski razvoj ističe je kao kandidata za vodeće centralno naselje Moslavine i gornje Posavine na lijevoj strani rijeke Save. No, blizina Zagreba, pa i Siska, onemogućuje da se u Kutini razviju jače centralne funkcije za širi prostor. Danas je to u osnovi ipak vrlo dinamičan grad, prije svega zbog brzog razvoja novih industrijskih djelatnosti.

1.1.1.2. Prirodne svojstvenosti kraja

Reljef. Šire područje u kojemu je smještena jedinica lokalne samouprave Grad Kutina po prirodnim osobinama vrlo je raznoliko. Sastoji se

- od prisojnih prigorja Moslavine,
- posavsko-kupske ravnice s depresijom Lonjskog polja, najnižeg područja u Središnjoj Hrvatskoj i
- smještenog između, blago valovitog i prostranog pobrđa .

Osnovni reljefni oblici nastali su u nedavnoj geološkoj prošlosti. Sadašnji, najprostraniji i najniži dio prostora, prekrivaju najmlađi aluvijalni sedimenti: pijesak i šljunak. Oni su različite debljine i češće su prekriveni muljevitim i glinovitim tлом, također razne debljine. Sa sjeverne strane, na malo povišenim dijelovima, aluvijalni sedimenti su obrubljeni starijim, mješovitim neogenskim naslagama pijeska, šljunka i gline. Na sjevernom obodu savske depresije pjeskovitih i laporovih glina je manje. Nalaze se na južnom i istočnom podnožju Moslavačke gore te na blago valovitim i izdignutim terenima oko toka Subocke u podgorju Psunja. U nešto višim predjelima Moslavačke gore ima jezerskih sedimenata starijeg neogena i oligocena. Najviši dijelovi Moslavačke gore sastavljeni su od škriljavaca paleozojske starosti.

Pretežno glinoviti rubni predjeli oko Moslavačke gore pogoduju, na strmijim terenima oko rasjednih linija, stvaranju klizišta i plazina.

Nepropusna i po građi nejednolika podloga u višim dijelovima podložna je diferenciranoj eroziji, pa je izmodelirana u više *bila* i dolina pretežno u smjeru sjever-jug.

Zahvaljujući to intenzivnoj primarnoj i sekundarnoj urbanizaciji prostor Grada Kutine bitno je promijenio svoje izvorne svojstvenosti. Zahvaljujući upravo tome znatan dio njegovih brežuljkastih površina zauzimaju, kao što je to već rečeno, nestabilna područja u smislu inženjersko-geoloških obilježja.

Klima. Klima je umjereno kontinentalna. Prosječna godišnja temperatura je od 12 do 15°C. Srednjak u siječnju, najhladnijem mjesecu, kreće se oko 0°C. Ljeta su umjereno topla, a zime su relativno blage i kišovite. Zimi je snijeg redovita pojava. Padalina ima godišnje u prosjeku 800-1000 mm. Primarni padalinski maksimum je na prijelazu iz jeseni u zimu, ali je za poljoprivredu važniji sekundarni potkraj proljeća i ljeta koji kultiviranom bilju donosi potrebnu vlagu. U hladnom dijelu godine vrlo su česte i dugotrajne magle, osobito u središnjem dijelu regije, u gornjoj Posavini. Prvi mraz može se pojaviti već u rujnu, a posljednji još u mjesecu svibnju.

Na formiranju obilježja prirodne osnove u Sisačkoj Posavini nesumnjivo vrlo mnogo utječu vode. Naime upravo tu je glavno republičko stjecište vodotoka. Sava teče središnjim dijelom područja i prima desne pritoke: Kupu s Glinom, Petrinčicom i Odrom, te Sunju i Unu. Lijevi pritoci su joj: Lonja - Strug sa Zelinom, Česmom, Garešnicom, Kutinom, Ilovom, Pakrom i i Subockom.

Obilje površinskih voda, povezano s reljefnom podlogom i posebnostima korita Save i njezinih glavnih pritoka, uzrokuje nastanak prostranih poplavnih zona koje su poznate pod nazivom Lonjsko i Mokro polje.

1. razina glavne tekućice - Save - postupno se izdiže u odnosu prema okolnom terenu (u proteklih 70 godina - 80 cm) zbog prirodne akumulacije materijala u nasipima fiksiranom koritu;
2. razina savskog toka danas je već viša (osobito za visokih vodostaja) od nivoa pritoka, a pritom su korita pritoka, osobito lijevih, vrlo plitka i veoma slabo fiksirana.

Zbog svega toga Sava vrlo često ne može u području regije normalno provesti vlastitu vodu iz gornjeg toka, a kamoli primiti i vode svojih pritoka. Rezultati takve hidrografske situacije su vrlo česte poplave rijeke Save, a pogotovo redovite i stalne poplave njezinih pritoka Lonje, Ilove, Česme, Gline, Odre i Sunje.

Tlo. Tla u regiji su raznovrsna. Osobito na formiranje tla utječu vodne prilike. Ostali činioci nisu posebno izraziti. Ni u jednom području Hrvatske nema tako prostranih livadsko-močvarnih zemljišta kao u Sisačkoj Posavini. Razvila su se u nižim predjelima koji su nešto udaljeniji od glavnih tokova Save, uz pritoke. Osnovni uvjet za nastanak tih zemljišta su visoka voda temeljnica ili češće i dugotrajnije poplave. Njihova potencijalna prirodna vrijednost vrlo je velika jer imaju udio humusa i do 20%. Stvarna mogućnost iskorištavanja, međutim, vrlo je malena. Uglavnom služe kao livade i pašnjaci, vrlo slabe kvalitete, a ponegdje je na njima još uvijek prirodna šuma hrasta lužnjaka i jasena.

Po površini najveći dio zemljišta čine parapodzol i parapodzolasta tla. Ona prekrivaju veći dio Moslavine. Njihova proizvodna vrijednost vrlo je raznolika, ali u biti malena.

U višim predjelima Moslavačke gore, ima kiselih smeđih i podzolastih zemljišta. Proizvodno značenje dviju spomenutih vrsta tla ipak je ograničeno, jer ih je vrlo malo.

Dakle, iz raznovrsnih obilježja prirodne osnove kao značajniji potencijalni prirodni resursi čitavog područja mogu se izdvojiti vode, tla, šume i rudno blago.

Obilje površinskih voda jedno je od glavnih prirodnih osobina i kao privredni potencijal neprocjenjivih je mogućnosti. Na žalost, upravo su vode relativno najslabije gospodarski obuhvaćene. One danas dapače, može se sa sigurnošću tvrditi, donose više nepravilnosti nego koristi. Današnje velike štete koje nastaju poplavama i, s druge strane, neslućene mogućnosti prometnog, gospodarskog i turističkog aktiviranja obilja voda (Lonjsko polje), nesumnjivo zahtijevaju da se hitno učini sve kako bi se što prije moglo koristiti njihovim potencijalima vrijednostima u prirodnim resursima.

Bonifikacija tala, melioracijama i arondacijama, mogla bi dati mnogo veće poticaje privrednom razvoju čitavog područja.

Vegetacijski pokrov. Vegetacijski pokrov pokazatelj je prirodnih uvjeta i važan je čimbenik u kompoziciji prirodnog i kultiviranog krajobraza.

S aspekta vegetacije najvažniji je šumski pokrov Grada. Šume su važno prirodno bogatstvo. Iako su se već stoljećima iskorištavale, a u posljednjih 100-200 godina čak i uništavale velikim krčenjima, još uvijek zauzimaju 40,06% ukupne površine, odnosno 11790 ha površine Grada. Poteškoće u iskorištavanju šumskog bogatstva čini neujednačenost sastava šume po vrstama i nepristupačnost zbog vode ili strmog terena. Većinom su to šume na brežuljkastim obroncima Moslavačke gore, a čine ih *medioeuropske brežuljkaste mezofilne i acidofilne šume hrasta kitnjaka*.

Osnovna obilježja, brdskog pojasa, su hrastove i grabove šume na neutralnim i slabo kiselim tlima. Na strmim padinama (plitka tla na dolomitnim i vapnenačkim stijenama) suncu eksponiranim i toplijim staništima rastu šume hrasta medunca i crnog graba. Na kiselim tlima, prisojnim ocjeditim hrptovima, dolaze šume hrasta kitnjaka i pitomog kestena. U ovom području raširen je bagrem, koji raste na gotovo svim tlima (osim mokrim), a pogodan je za pošumljavanje strmijih terena, jer dobro sprječava klizanja tla. Uz hrast kitnjak i pitomi kesten u ovom području rastu još: divlja trešnja, klen, gorski javor, poljski brijest, velelisna lipa. Od grmlja: lijeska, obična kurika, obični likovac, bijeli glog, crveni glog, kalina i svib. Zbog povoljnih klimatskih i ekoloških uvjeta brdski pojas pruža povoljne uvjete

za život i djelovanje stanovnika. To je i razlog da su šume većim dijelom iskrčene, a njihova staništa su pretvorena u naselja i poljodjelske površine.

U dolinama manjih rijeka uobičajena je vegetacija ravničarskog pojasa. Visoka razina podzemne vode uvjetuje rast vegetacije higrofilnih obilježja. Tu se susreću najčešće elementi šumske zajednice johe i hrasta lužnjaka s poljskim jasenom, inače uobičajene u poplavnim područjima nizinskih rijeka panonskog područja. Kao i u gorskom nastanjenom prostoru Grada i u ovom njegovom nizinskom nastanjenom dijelu šume su gotovo u cijelosti potisnute, a njihova su staništa zamijenjena ratarskim kulturama, dolinskim i močvarnim livadama, a znatnim dijelom su i izgrađena. Dolinske se livade koriste kao travnjaci ili se pretvaraju u oranice. Ekološki, biološki i estetski vrlo su vrijedne i zato ih se u pravilu svugdje štiti, jer ih je sve manje. Duž vodotoka mogu se naći manji jošici, vrbici i topolici.

Rude. Jedna od glavnih prirodnih vrijednosti su nafta i zemni plan. Naftna i plinska polja oko Stružeca, Ivanić-Kloštra, Gojla, Volodera i Janja Lipe ubrajaju se u najstarija i najbogatija nalazišta toga podzemnog blaga. S obzirom na dulje iskorištavanje postojeće zalihe nafte svedene su na 12-15 milijuna t.

U području Moslavačke gore, postoje pouzdani znaci prisutnosti bakrenih, željeznih, cinčanih i olovnih ruda, pa čak i srebra.

Grad Kutinu pokrivaju VI i VII potresna zona MCS ljestvice. Preteže VI potresna zona. Tek padine Moslavačke gore, odnosno dijelovi sjevero-zapadnog područja Grada ulaze u VII potresnu zonu.

TABLICA 2
STRUKTURA POLJOPRIVREDNOG I ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA GRADA KUTINE – DANAŠNJE STANJE

OPĆINA/ ŽUPANIJA	UKUPNA POVRŠINA	POLJOPRIV POVRŠINA	OBRADIVE POVRŠINE	ORANICE	ŠUMSKO ZEMLJIŠTE	VODE	NEPLODNO ZEMLJIŠTE
	HA						
GRAD KUTINA	29434	15148	9905	9142	11790	412	2083
ŽUPANIJA	444900	236061	184918	124744	172013	-	-

Izvor: DGU, Područni ured za katastar – Sisak, Ispostava Kutina
PP Sisačko-moslavačke županije.

Štete u krajobrazu

Proces primarne, a osobito sekundarne urbanizacije koji je izrazito jak u prostorima Grada najznačajniji je čimbenik šteta u krajobrazu. Najznačajniji je disperzan način izgradnje, kad god je to moguće na istaknutim točkama reljefa. Takav način izgradnje poprimio je tako široke razmjere, osobito u dijelovima koji su prometno razmjerno pristupačniji, a to je praktično cijeli prostor Grada, da su štete za izgled krajobraza, vrlo svojstvenog za kraj, već nepopravljive.

Nadalje, prekomjerno smanjivanje šumskog pokrova i skidanje biljnog pokrova sa strmih zemljišta, način obrade tla, dovode do poremećaja biološke ravnoteže što izaziva neravnotežu u ekološkom sustavu. Takvih pojava, naravno, ima u cijeloj Županiji, a i šire.

Posljedično, najozbiljniji problem je **erozija tla**. Spiranjem biološki vrijednih površinskih dijelova tla na strmijim brežuljkastim dijelovima i njegovim taloženjem u dolinama zamuljuju se korita potoka čime se stvaraju mogućnosti većeg plavljenja. Isprana površina tla, lišena humusnog sloja, postaje nepovoljnija za poljodjelsko korištenje.

1.1.2. PROSTORNO-RAZVOJNE I RESURSNE ZNAČAJKE

Potencijal skoro svakog prostora, pa tako i prostora na kojemu se prostire Grad Kutina za ukupni gospodarski, društveni i kulturni razvoj zavisi i ogleda se u nekoliko povoljnih, odnosno nepovoljnih čimbenika.

Načelno su to prvenstveno:

- **prostor i okoliš** sa svojim resursima i elementima koji se u njemu pojavljuju i koji predstavljaju prirodni temelj svakog života i razvitka. Uglavnom su ograničeni i neponovljivi;
- **stanovništvo**, broj, struktura, raspodjela, osobine, način života i njegove potrebe;
- **sustav zajedničkog života** stanovništva, mreža naselja i manjih središta u mreži seoskih naselja;
- **povezanost** pojedinih područja Grada međusobno i sa širim državnim prostorom, cestovnim, vodenim, zračnim i drugim infrastrukturnim sustavima;
- **postojeće gospodarske jedinice** razmještene u prostoru, njihova proizvodna i uslužna funkcija;
- **sustav društvenih službi** i njihovi objekti, obrazovne, kultura, zdravstvo, socijalna skrb itd.;
- **organizacija** od države do Grada/Općine u svim njenim oblicima. Do sustava lokalne uprave i samouprave, koja funkcionalno i hijerarhijski sudjeluje u procesu donošenja odluka važnih za tijek zajedničkog života i razvitka;
- **geopolitički i geoprometni položaj**, gospodarsko i strateško okruženje.

Posebним vrijednostima resursima smatraju se:

- zaštićena područja prirode (osobito Lonjska poklje);
- spomenici graditeljske baštine (koncentrirani upravo u gradu Kutini);
- resursi: prirodne šume (padina Moslavačke gore), nezagađena tla, rezerve pitke vode i očuvani kultivirani krajobrazi.

Zastupljenost prethodno navedenih prostornih vrijednosti u Gradu kreće se od izrazito povoljnog do umjerenog intenziteta.

Prirodni resursi

Od svih navedenih čimbenika, **prostor i okoliš predstavljaju temeljno i iskonsko bogatstvo** i ograničen prirodni izvor te okvir u kojemu su prisutne sve pojave i odvijaju se sve ljudske djelatnosti. Hrvatska ima veoma kvalitetan prostor i okoliš, a nije osobito bogata, strateškim sirovinama i energetskim izvorima, pa uslijed toga svaki pristup razvitku, traži da se najracionalnije i najekonomičnije gospodari s okolišem i prostorom, a to se odnosi osobito na prostor Grada, zbog razmjerno guste naseljenosti i zauzetosti najvrednijih dijelova prostora s krajobraznog stajališta.

Kao cijela Županija, Grad je obdaren prirodnim izvorima kao što su: dijelom poljodjelsko zemljište, dijelom šume i dijelom prirodni krajobrazi i rudna bogatstva.

Poljodjelsko zemljište zauzima razmjerno velike površine čak 51% površine Grada. Glede kakvoće i pogodnosti tla za poljodjelske kulture prevladavaju tri vrste zemljišta: za ratarske kulture, za livade i za vinograde i voćnjake (Tablica 18). Obilježja kakvoće tla, te usitnjenost i rascjepkanost zemljišta odgovara vinogradarstvu, voćarstvu i proizvodnji povrtlarskih kultura intenzivnog načina eksploatacije.

Grad ima značajnijih sirovinskih izvora, osobito nafte, ali nema značajnijih izvora pitke vode. Prirodna komponenta prostora, elementi prirodnog i uglavnom (još) sačuvanog tradicijskog kultiviranog i kulturnog krajobraza te osobito šumovit predjeli padina Moslavačke gore i dolina Lonjskog polja gradski su najvredniji prirodni izvori, vrijedni čuvanja.

Prirodna i krajobrazna baština

Činjenica razvitka znanosti, tehnike, tehnologije, proizvodnje i potrošnje i posljedično snažan proces urbanizacije te osobito novi sustav vrijednosti i privatnog vlasništva, ugrozili su prostor i okoliš Grada smještenog na periferiji Zagreba, pa je to zahtijevalo **novi pragmatičniji pristup planiranju i uređivanju prostora**, a on počiva na nekoliko načela:

- Planiranje i uređenje prostora mora obuhvatiti ne samo prostor i njegovo funkcionalno uređenje **već i sve pojave** koje se javljaju u tom prostoru.
- Temeljni cilj takvog planiranja prostora je postizanje **održivog - trajnog i postojanog - razvoja**, koji će koristiti sadašnji prostor i okoliš tako da ne dođe do njegovog nepovratnog uništenja.
- Jedno od osnovnih polazišta modernog pristupa prostornom uređenju **jest ravnopravno vrednovanje ciljeva zaštite prostora i okoliša s ciljevima razvitka već u prvoj fazi planskog procesa.**

Do danas ova komponenta nije bila dovoljno cijenjena i slabo je bila uključena u ozbiljnija promišljanja strategija gospodarskog razvoja. Neki vrijedni predjeli nisu do sada bili niti uočeni, a time niti zaštićeni. Iz svega proizlazi

potreba cjelovitog pristupa zaštiti okoliša. Unatoč destrukciji urbane i ruralne konzistentnosti i primjene općih obrazaca oblikovanja i pojednostavljivanja funkcija i oblika, dijelom su se ipak očuvale povijesne strukture, a ponegdje i atraktivni krajobrazi i vizure, kao glavna uporišta identiteta Grada.

S gledišta temeljne zadaće uređenja prostora Grada, uvažavajući promjene imovinskopravnog sustava, od važnosti su:

- **opasnosti neracionalnog korištenja prostora i**
- **opasnosti povećanog interesa za izgradnjom na određenim atraktivnim dijelovima vizurno interesantnih, ali time i eksponiranih prostora. I pitanje je, dali se još nešto bitno može spasiti?**

Navedene opasnosti prisutne su u Gradu sukladno stupnju pristupačnosti prostora, pa su najopterećeniji dijelovi Grada u neposrednoj blizini cestovnih poteza, a osobito oko samog naselja Kutine smještenog na križištu putova, a velikim dijelom to je i cijeli sjeverni prostor Grada.

Naravno, vrijednost nekog prostora leži i u njegovoj prometnoj povezanosti s važnijim i većim administrativnim, uslužnim i proizvodnim središtima izvan njega. Tek se tada potencijalni resursni kapaciteti prostora mogu aktivirati. Obzirom na stanje prometnica te prometnih veza, unutrašnjost gradskog prostora većina prostora dobro je povezana sa središtem Kutinom i šire i sa Zagrebom.

- **Kulturno-povijesna baština**

Osobito vrijedna i zaštićena područja čine elementi, koji imaju trajniji značaj, koje treba očuvati, kako bi se zaštitio identitet prirode i stvorene tekovine (baštine). To može uključivati prirodne elemente tj. sve ono što je rezultat lokacije, topografije i klime kao i umjetne elemente stvorene djelovanjem ljudi.

Na prostoru Grada Kutine postoje brojne prirodne vrijednosti, od dijela Lonjskog polja, kao Parka prirode, šumskih područja obronaka Moslavačke gore, vodotoka sve do poljoprivrednih površina u ruralnom dijelu Grada.

Položaj Grada

Položaj Grada u prometnom smislu veoma je povoljan, budući se nalazi na trasi međunarodnih putova (autocesta, željeznička pruga u okviru Posavskog prometnog koridora), te magistralnih i regionalnih putova. U daljnjoj perspektivi postoji mogućnost i plovnog puta, osposobljavanjem rijeke Save za plovidbu i izgradnju prilaznog kanala do autoceste.

Područjem Grada Kutina prolazi 10 km autoceste, 11 km magistralne ceste Kutina - Virovitica, 36 km regionalnih cesta, te 74 km lokalnih cesta. Mrežu nerazvrstanih cesta čine ulice, seoski i poljski putovi, te druge nerazvrstane javne prometne površine (parkirališta, pješačke staze, trgovi, pristupne ceste do industrijskih i drugih objekata, što se koriste za javni promet.

Stanovništvo i naselja

U Gradu čija je površina razmjerno velika prepoznatljivo je uglavnom spontano građenje svih 23 naselja Grada, izuzev mjesta Kutine. Naselja se, ako rastu, izgrađuju uglavnom duž važnijih prometnica, a ona malobrojna koja su izvan njihova dosega nazaduju i ostala su na razini bliskoj seoskim naseljima. Broj stanovnika iz godine u godinu raste, doduše jedva zamjetno. Izrazitiji porast broja stanovnika može se očekivati samo s eventualnim oživljavanjem gospodarske aktivnosti i to u okvirima Grada, što bi omogućilo i kvalitetnije ulaganje u poboljšanje razine infrastrukturne opremljenosti prostora, što bi prostor učinilo privlačnijim za život.

Društvene djelatnosti

Sustav društvenih djelatnosti razvijen je sukladno razini razvijenosti cijelog Grada. Postojeća mreža društvenih djelatnosti Grada mogla bi se dijelom dopuniti što osobito vrijedi za unutrašnji brežuljkasti dio.

Bez obzira na trenutno stanje gospodarstva, industrijska i obrtnička tradicija postoji. U naselju Kutini koncentrirani su praktično svi važniji industrijski servisni i slični kapaciteti gospodarski razvoj. Tek manji dio smješten je u drugim naseljima Grada kao što je Banova Jaruga na pr.

Prometnice

Brzi rast prometa, naročito u urbanom području nije praćen odgovarajućom gradnjom prometne mreže, a i postojeća cestovna mreža ne može se potpuno prilagoditi novim zahtjevima prometa. Prisustvo tranzitnog prometa magistralnom prometnicom kroz grad Kutina, kao i regionalnom prometnicom kroz pojedina naselja najveći je prometni problem. Postojeća mreža prometnica u Gradu ne zadovoljava kvalitetom, a ni funkcijom, što osobito vrijedi upravo za naselje Kutinu kojom prolaze prometnice D-45 autocesta čvor »Kutina« - Garešnica i županijska cesta Ž-

3124 Repušnica – Kutina – Banova Jaruga. Praktično je cijela cestovna mreža Grada asfaltirana što u velikoj mjeri podiže razinu udobnosti života u unutrašnjosti prostora.

Osnovna mreža gradskih prometnica i mreža javnog prigradskog prijevoza uzrokom je brojnih problema. Problem su i nerentabilnost javnog prijevoza zbog malog broja korisnika.

Prometnice u prigradskom dijelu, koje povezuju međusobno naselja, pretežno ne zadovoljavaju elementima trase i profila, a u naseljima su uglavnom bez pješačkog hodnika, pa su najugroženiji pješaci.

Sadržaji koji najviše uzrokuju parkiranje cestovnih vozila (poslovni prostori, gradska tržnica, javne ustanove) i dalje se šire u središnjem gradskom prostoru bez odgovarajućeg ulaganja u rješavanje parkirališne garažnih potreba. Prenamjena stambenih prostora u poslovne zahtjeva veći broj parkirališnih mjesta, koje je trenutno nemoguće zadovoljiti postojećim kapacitetima.

Pješački trgovi, ulice i zone u urbanom dijelu grada Kutina nisu do sada dovoljno definirani i uređeni, a stanje pogoršava preopterećenost središta grada vozilima.

U naseljima van Kutine ne postoje parkirališni prostori, izuzev okućnica, pa se vozila zaustavljaju na javnim prometnicama što također remeti normalno odvijanje prometa.

1.1.3. PLANSKI POKAZATELJI I OBAVEZE IZ DOKUMENATA PROSTORNOG UREĐENJA ŠIREG PODRUČJA I OCJENA POSTOJEĆIH PROSTORNIH PLANOVA

Polazišta, temeljna načela i principe uređenja prostora, koji trebaju biti osnova izrade dokumenata prostornog uređenja sustavno navode *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske* (Sabor RH, prosinac 1997) i *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske* (NN 50/99) kao krovni dokumenti prostornog uređenja Republike Hrvatske. Osim navedenih temeljnih dokumenata u Gradu su na snazi još četiri izvorna prostorna plana.

1.1.3.1. Pokrivenost područja Grada prostornim planovima

Grad Kutina prostorno je oblikovan iz dijela bivše općine Kutina. Za područje jedinice lokalne samouprave, Grad Kutina, a to podrazumijeva i samo naselje Kutinu do danas su izrađeni i formalno su na snazi dokumenti prostornog uređenja:

1. **Strategija prostornog uređenja R Hrvatske**, (Sabor RH, prosinac 1997) Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje.
2. **Program prostornog uređenja R Hrvatske**, (NN 50/99), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zavod za prostorno planiranje.
3. **Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije**, (Sl. glasnik Sisačko-moslavačke županije br:4/01), Županijski zavod za prostorno uređenje, Sisak u suradnji s CPA – Centar za prostorno uređenje i arhitekturu d.o.o., Zagreb.

kao viši dokumenti prostornog uređenja ovom Planu.

1.1.3.2. Konceptualna obilježja prostornog razvoja Grada u važećim višim prostornim planovima.

1.1.3.2.1. *Strategija prostornog uređenja R Hrvatske (Sabor RH, prosinac 1997)*, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja-Zavod za prostorno uređenje, Zagreb.

Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske postavlja temeljne ciljeve i načela racionalnog korištenja i zaštite prostora Države kao Ustavom zaštićenog najvrednijeg društvenog dobra. Obraduje pojedine segmente problematike prostora koncepcijski i programski, usmjerava rješavanje problema prostornog i infrastrukturnog uređenja, na razini interesa Republike ne ulazeći u stvarno rješavanje manjih prostornih cjelina poradi veličine svog prostornog obuhvata.

Stoga Strategiju treba promatrati kao načelnu normu za način ponašanja i rješavanja prostornih problema pri izradi dokumenata prostornog uređenja niže razine.

Prema ovom dokumentu, uređenje prostora Grada određeno je potječjem rijeke Save, te prijelazom iz ravničarskog u brdsko područje Moslavačke gore. Resursi i krajobraz su pod utjecajem urbanizacije s velikim promjenama prirodnog i kultiviranog krajobraza.

Ukratko, ne ulazeći u opća temeljna načela strategije razvoja, za područje Grada iz *Strategije prostornog uređenja Republike* možemo izdvojiti slijedeće posebne čimbenike:

- Strategija prostor Grad svrstava u *Panonsku makroregiju - gorsko zavalsko područje Sjeverozapadne Hrvatske*. Grad se nalazi u okviru županija središnjeg područja RH.
- Kutina kao naselje promatra se kao *srednje razvojno središte* (regionalno središte) Repušnica i Banova Jaruga vide se kao *inicijalna razvojna središta* Grada. (202)
- Naselje Kutina svrstano je u *srednje gradove* (urbano područje sa 15000 do 30000 stanovnika).
- Park prirode Lonjsko polje promatra se kao *turistički resurs* (204), a naselje Kutina svrstava se u turistička mjesta *D razreda* (205)
- Naselje Kutina promatra se kao *regionalno prometno središte* (207) na pravcu autoceste Zagreb – Lipovac i na pravcu regionalne ceste od autoceste prema Garešnici i Daruvaru te na pravcu *generalne mreže brzih pruga* (209)
- Iako je rijeka Save smještena izvan područja Grada Kutine, naselje Kutina se vidi kao riječna luka i svrstava se u kategoriju *ostale luke*, a rijeka Sava u *III klasu* riječnih putova (211)
- U cijevnom prometu – naftovodi i plinovodi naselje Kutina je važno središte. Njegovim prostorom prolazi JANAF kao i magistralni plinovodi a samo naselje se svrstava u *veliko potrošačko središte i nalazište* (212)
- U zračnom prometu Grad Kutina gravitira zračnoj luci Zagreb (213)
- U sklopu telekomunikacijskih veza *međunarodne razine* naselje Kutina je razvrstano u kategoriju *čvor u sustavu prijenosa* čijim prostorom prolazi *magistralni TK kabel* (214). U sklopu državne/županijske razine naselje Kutina se svrstava u kategoriju *magistralnih TK objekata* čijim prostorom prolazi *magistralni TK kabel – glavni smjer* (214). I međunarodni i državni smjerovi su na potezu Sisak – Kutina – Novska.
- Glavno čvorno mjesto elektro-energetskog sustava Grada Kutine smješteno je u zoni naselja Međurić u kojoj se nalazi TS 220/110 kV koja se napaja iz TE Sisak vodom 220 kV. U okviru samog naselja Kutina nalazi se i TS 110/35 kV. Od TS Međurić planira se izgradnja dalekovodova prela istoku (Lipik) od 220 i 110 kV (217)
- U okviru Grada Kutine nalazi se veći površinski *vodoopskrbni zahvat* namijenjen industrijskim potrebama. Na poziciji Lonjskog polja smještena je lokacija za *potencijalne vodoistražne radove* (220)
- U okviru Grada Kutine planira se *uređaj za pročišćavanje zagađenih voda – zajednički*. Izgrađen je mehanički. Pritoci Save na području Grada imaju propisanu *I-II kategoriju* a rijeka Sava *II kategoriju kakvoće vode*. (221)
- Grad Kutina se ne nalazi u sustavu zbrinjavanja *posebnog i opasnog otpada* (222)
- U sustav zaštite prirodne baštine uvršteno je Lonjsko polje kao *posebni rezervat* kroz *Ramsarsku konvenciju o zaštiti močvarnih staništa* i kroz projekt »*Important Bird Areas*« (223)
-

Obzirom na problematiku građevinskih područja, mišljenje je Strategije da ih treba reducirati na realno potrebne površine.

Konačno Strategijom se navode i **temeljne smjernice zaštite i uređivanja prostora**, uvodi se princip ekološke ravnoteže u smislu pojma "*održivog razvoja*" koji se općenito treba primjenjivati na cjelokupnom prostoru Države uz osobito čuvanje važnih čimbenika prirodne i kulturne baštine.

1.1.3.2.2. Program prostornog uređenja R Hrvatske (NN 50/99), Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja-Zavod za prostorno uređenje, Zagreb.
Programom se ističu temeljni ciljevi i usmjerenja prostornog razvoja, a to su:

- Osnažiti prostorno-razvojnu strukturu države, uvažavanjem prostorno-funkcionalnih i morfoloških cjelina, mreže naselja i prometno razvojnih pojaseva.
- Povećati vrijednost i kakvoću prostora i okoliša, a razvojne ciljeve prilagoditi značajkama prostora, uz isključenje negativnih utjecaja na prostor i okoliš. Nužan je pozoran izbor razvojnih programa i tehnologije, koji će očuvati vrsnoću prostora i okoliša, a razvoj planirati u granicama prihvatljivog opterećenja prostora.
- Racionalno koristiti i zaštititi nacionalna dobra, a svrhovito korištenje i namjenu prostora temeljiti na stručnim i znanstvenim osnovama i cjelovitom uvidu u značajke prostora, usklađeno s europskim kriterijima-standardima, osobito za zaštitu prirodnih resursa i okoliša.
- Uvažavati obilježja i osobitosti područja, prirodnu cjelovitost, ekološku osjetljivost, razvijenost i ograničenost infrastrukture, turističku atraktivnost i druge srodne značajke prostora.
- Razvijati infrastrukturne sustave u skladu s razvojnim potrebama.
- Osigurati učinkovitost sustava prostornog uređenja, osobito u skladu s novim svjetonazorom u korištenju prostora.
- Usmjeriti prostorno-razvojne prioritete prvenstveno na poboljšanje učinkovitosti u okvirima već izgrađenog i korištenog prostora, te na stvaranje uvjeta za nove programe radi pokretanja gospodarskih aktivnosti i poboljšanja kakvoće života na svim, osobito depopulacijskim područjima.

Program prostornog uređenja RH operacionalizira Strategiju prostornog uređenja RH i smješta njene najvažnije prioritete planske pretpostavke u prvo plansko razdoblje.

U sklopu osnovnih ciljeva u usmjerenja prostornog razvoja Grad Kutina se tretira kao:

- U sustavu *središnjih naselja* naselje Kutina se tretira kao *manje regionalno središte* (manje razvojno središte jače i slabije razvijenosti) (04)
- U sustavu *gradova i naselja s gradskim obilježjima* naselje Kutina se tretira kao *ostali gradovi i naselja s gradskim obilježjima* za koje je *obavezna izrada UPU-a* (05)
- U sustavu *cestovnog prometa* u okviru Grada Kutine nisu predviđeni prioriteti cestovne izgradnje (06)
- U sustavu *željezničkog prometa* predlaže se iz pravca Siska preko Kutine prema Novskoj i dalje pruga *velike propusne moći/velikih brzina*. Istovremeno se predviđa i *moгуći pravac i alternativno rješenje trase pruge velike propusne moći/velikih brzina* na potezu Ivanić Grad - Kutina – Novska i dalje (07)
- U sustavu *pomorskog i riječnog prometa* naselje Kutina se promatra kao *ostale riječne luke* (08)
- U sustavu *zračnog prometa* Grad Kutina gravitira zračnoj luci Zagreb (09)
- U sustavu *cijevnog prometa: plinovodi i naftovodi* Gradom Kutina prolazi *pliniski sustav 75 BAR-a (planiran Popovača – Novska)*, izgrađeni *magistralni plinovod i izgrađeni naftovod* (11)
- U sustavu *telekomunikacijskog prometa* naselje Kutina je *čvor u sustavu TK prijenosa – međunarodna razina*. Zatim, u naselju Kutina je *magistralni TK objekt – na državnoj/međuzupanijskoj razini*. Planira se i izgradnja *magistralnog TK kabela – alternativni smjer (za povećanje sigurnosti ili kapaciteta sustava)*. Na Moslavačkoj gori smještena je *radio-relejna postaja* (12)
- U sustavu *termoenergetskih objekata i hidroelektrana* Grad Kutina nije uvršten (13)
- U *elektro-energetskom sustavu* Gradom Kutina planira se izgradnja *dvostrukog dalekovoda 400 kV* (do 2005. godine) (14)
- U sustavu *vodoopskrbe* planirani su *vodoistraživački radovi – potencijalni* u zoni Lonjskog polja (15)
- U sustavu *zaštite voda od zagađenja* u Gradu Kutini planirana je izgradnja *mehaničkog ili biološkog uređaja za pročišćavanje zagađenih voda* uz već postojeći *izgrađeni mehanički uređaj*. Istovremeno zaštita voda od zagađenja propisuje za pritoke Save I-II kategoriju *kakvoće vode* a za Savu II kategoriju *kakvoće* (16)
- U sustavu *zbrinjavanja posebnog otpada* naselje Kutina se svrstava u *mjesta nastanka značajnih količina opasnog otpada (evidentirani 1977. g.)*. U navedenom kontekstu u Kutini se planira izgradnja *građevine za skladištenje opasnog otpada – sabiralište* (19)
- U sustavu *značajnih dobara prirodne baštine* uvršteno je Lonjsko polje (20)
- U sustavu *zaštite raznolikosti i identiteta krajolika* Grad Kutina se nalazi u regiji *Panonska Hrvatska*. Pripada krajobraznim jedinicama: *nizinska područja sjeverne Hrvatske i panonska gorja*. (22)

1.1.3.2.3. Prostorni plan uređenja Sisačko-moslavačke županije, (Sl. glasnik Sisačko-moslavačke županije br:4/01), Županijski zavod za prostorno uređenje, Sisak u suradnji sa CPA - Centar za prostorno uređenje i arhitekturu, Zagreb.

Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije, donesen 2001. godine, daje temeljne kriterije, ciljeve i rješenja za prostorno uređenje 19 jedinica lokalne samouprave Županije, time i Grada Kutine. Kako su svi parametri što ih daje Županijski plan ugrađeni u rješenja ovoga Plana, to se smatra da ih nije potrebno posebno navoditi. Istakli bi se samo oni kriteriji za koje se predmijeva da su važni za praktičnu izradu i provedbu Plana i koji će se javljati tijekom javne rasprave, a odnose na planiranje građevnih područja, osobito građevnih područja naselja.

Županijskim je planom određeno:

- da građevna područja naselja ne smiju preći površinu važećih građevnih područja naselja u Prostornom planu općine Kutina,
- da se samo za naselja s pozitivnim kretanjem stanovništva mogu planirati povećanja građevnih područja naselja,
- da treba težiti povećanju bruto gustoće stanovanja,

1.1.3.2.4. *Ocjena prostorno-planske dokumentacije i razina njezine ostvarenosti*

Strategija i Program prostornog uređenja Republike Hrvatske

Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske, kao što smo već kazali, postavlja kriterije racionalnog korištenja državnog prostora temeljem suvremenih stavova zaštite.

O realizaciji Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske i Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije još se ne može suditi, budući je prošlo premalo vremena od njihovog donošenja.

Prostorni plan uređenja Sisačko-moslavačke županije

Bitno promijenjene političke, gospodarske i društvene okolnosti odrazile su se u koncepcijskim postavkama *Strategije prostornog uređenja Države, Programu prostornog uređenja Države* kao i *Prostornom planu Županije*.

U razdoblju od donošenja Prostornog plana općine Kutina do danas, uočava se raskorak između planiranog razvoja naselja, demografskih kretanja i s tim u vezi građevinskih područja. Nadalje, društvene promjene u proteklom razdoblju imale su kao rezultat promijenjene vlasničke odnose u prostoru. Ovi promijenjeni odnosi danas se neposredno odražavaju na način korištenja prostora. Naime, svi do sada izrađeni planovi, imali su za pretpostavku tzv. "*društveno vlasništvo*" nad zemljištem s odgovarajućim instrumentima provođenja (podružtvljavanje zemljišta, korištenje prava prvokupa građevinskog zemljišta u korist općine, odnosno Grada i sl.). Njihovo nestajanje u novim vlasničkim odnosima utjecalo je na neprovedivost mnogih prostornih planova osobito provedbenih urbanističkih planova (PUP-ova), pa su oni morali biti stavljani van snage. To danas stvara osobito velike poteškoće prilikom rješavanja pojedinih prostornih problema (primjer gradske tržnice Kutina, prometnice, komunalna infrastruktura i sl.).

Prostorni plan Sisačko-moslavačke županije daje kriterije ponašanja u novim društvenim odnosima. Slijedi *Strategiju prostornog uređenja RH* i *Program prostornog uređenja RH* te predstavlja obvezu za Prostorni plan uređenja Grada Kutine. Stoga se njegovi kriteriji u ovom Planu poštuju, ciljevi slijede, a rješenja razrađuju u sklopu detaljnijeg prostornog uvida

Još bi naglasili, a dijelom i ponovili:

1. Obzirom na političke, gospodarske i upravno-organizacijske promjene, obzirom na suvremena dostignuća i razvoj svijesti u cilju zaštite okoliša te kulturne i prirodne baštine potrebno je nakon donošenja Prostornog plana županije pristupiti izradi Prostornog plana uređenja Grada Kutine.
2. Opravdano je prihvatiti sva ona nekadašnja rješenja koja su sukladna novim društvenim odnosima i novim stavovima zaštite prirodne baštine i kulturnih dobara.
3. Smještaj velike industrijske zone u gradu Kutini narušava ekološku i vizualnu sliku prostora. Koncentracija ovako velike industrijske zone diskutabilna je u smislu koristi za jednoliki razvoj šireg prostora Grada.
4. Ističe se nedostatak više gospodarskih zona za sitno poduzetništvo (za mala "obiteljska gospodarstva") koje bi bile difuzno raspoređene u prostoru, a u njima bi se smjestile one gospodarske grane za koje se pokaže potreba, a koje zone ne bi bile vizualno eksponirane.
5. Predviđene su cjelovite i prevelike površine namijenjene građevinskom zemljištu, što je opet u suprotnosti sa tradicionalnom slikom kultiviranog krajolika, raspršenim manjim naseljima i stambenim aglomeracijama. Stoga njihove površine treba primjerenije odrediti.
6. Nedovoljna je valorizacija i zaštita prostora s aspekta suvremene zaštite kulturne i prirodne baštine; zaštita krajolika je manja od njegove stvarne vrijednosti.
7. Granice obuhvata Prostornog plana općine Kutina više nisu usklađene s novom administrativnom podjelom države. Na prostoru bivše općine Kutina formirane su tri nove jedinice lokalne samouprave.
8. U domeni društveno-ekonomskog razvoja ostaje cijeli kompleks problema, koji rezultiraju smanjenjem broja stanovnika i demografskim praznjenjem dijela prostora Grada. Pad broja stanovnika ne bilježi Grad Kutina i nekoliko susjednih naselja.
9. Planirana komunalna infrastruktura zaostaje za potrebama današnjice, a planirana komunalna opremljenost je nedovoljna,
10. Prisutna je izgradnja izvan građevinskih područja i značajna "*divlja izgradnja*".
11. Uvjeti zaštite okoline nisu zadovoljavajući. Ovaj problem uvećavaju potencijalni i stvarni zagađivači prostora, kod čijih lokacija i čijeg razvoja treba biti izuzetno oprezan i ne bi se trebalo osobito vezati za takve programe.

Dakle, ukratko, novom planskom dokumentacijom **treba prvenstveno:**

- utvrditi novu situaciju u kojoj se našla novoosnovana jedinica lokalne samouprave Grad Kutina,
- definirati prostornu strategiju razvoja Grada,
- odgovoriti na zahtjeve za manjim gospodarskim zonama raspoređenim nenametljivo u prostoru. Time bi se otvorila mogućnost izgradnje "obiteljskih gospodarstava",
- omogućiti realizaciju boljih rješenja na prostoru cijelog Grada kompletne komunalne infrastrukture, .
- omogućiti realizaciju boljih prometnih rješenja cestovne infrastrukture.